

РОЗДІЛ 9

ГЕОГРАФІЯ США ПІВДЕННЕ УЗБЕРЕЖЖЯ

Південне узбережжя Сполучених Штатів можна з повним правом поділити на дві приблизно рівних частини. Одна з них – це південно-західна прикордонна зона, що простяглася вздовж мексиканського кордону і включає в себе великі внутрішні території цієї країни. Інша половина, про яку і піде мова далі, простяглася на схід від гирла річки Ріо-Гранде в штаті Техас до Північної Кароліни, включаючи півострів Флорида. Обидві ці території лежать у південних широтах; вони трохи набігають одна на одну у південному Техасі, але південне узбережжя відрізняється від південно-західної прикордонної зони не менше, ніж будь-який район в Америці відрізняється від іншого прилеглого району.

Південне узбережжя відрізняється від решти районів принаймні за двома ознаками. По-перше, це – вологі субтропіки. Теплі води Мексиканської затоки суттєво впливають на формування морського клімату на узбережжі. В зв'язку з цим цей регіон дуже привабливий не лише для місцевих жителів, але і для приїжджих, а місцеве сільське господарство дуже характерне саме завдяки особливостям довкілля.

По-друге, регіон займає визначне місце в торгівлі США з рештою світу і має свою промисловість.

Третя причина, яка впливає на особливий характер даного регіону, полягає в тому, що він міститься між глибоким півднем та Латинською Америкою. Культурний вплив на цей регіон з боку Латинської Америки тривалий час гальмувався наявністю водної перешкоди, яка розділяла населення узбережжя з його сусідами. Але в останні десятиріччя на півдні Флориди з'явилася значна кількість громадян кубинського походження, що, разом із збільшенням торговельних зв'язків між Сполученими Штатами та Латинською Америкою, дуже вплинуло на формування особливих рис даного регіону.

СУБТРОПІЧНЕ ДОВКІЛЛЯ

З усіх компонентів, з яких складається довкілля, клімат, мабуть, найбільше вплинув на формування соціальної та економічної географії південного узбережжя. Вологий субтропічний клімат, тривалий період вегетації, помірні температури взимку та вологе тепле літо вплинули на формування особливостей життя та діяльності населення регіону.

Лише у Південній Каліфорнії, південно-західній Арізоні та на Гаваях можна знайти подібний за тривалістю період вегетації. Період потенційного росту рослин у цьому регіоні становить приблизно дев'ять місяців, він триває від останніх сильних заморозків навесні до перших великих заморозків восени. Крім того, практично по всій території регіону випадає достатньо вологи для забезпечення ведення продуктивного сільського господарства – середня кількість опадів на рік складає близько 125 сантиметрів. Дощі випадають переважно з квітня по жовтень, коли достатньо сонячних днів, а тепла температура сприятлива для росту рослин.

Внаслідок таких гарних природних умов практично на всій території регіону залягають родючі ґрунти з природним відводом води, тут легше боротися із комахами-шкідниками. Як уже зазначалося, фермери не бояться приморозків і провадять активні сільськогосподарські роботи, вирощуючи врожаї аж до глибокої осені. Подекуди можливо одержувати два врожаї на рік, а деякі виробники овочевих продукцій досягають навіть значно кращих результатів. Крім того, і це набагато важливіше, природні умови дають змогу культивувати такі види сільськогосподарської продукції, які можна вирощувати лише обмежено і у небагатьох місцях на території США.

Цитрусові є важливою галуззю економіки Флориди ще з першої половини XVI сторіччя, коли їх почали розводити в цьому регіоні ще іспанці, хоча основний регіон їх культивування дещо змістився на південь та вглиб півострова.

На території штату загалом вирощується сім основних видів цитрусових, проте найбільше апельсинів та грейпфрутів. У 1992 році тут було вирощено понад 6 мільйонів тонн лише апельсинів. Починаючи з 1945 року, постійно зростала кількість продукції, виготовленої з апельсинів, нині понад 80 відсотків апельсинів поступає у продаж в обробленому вигляді. Нині у Флориді існує ціла галузь промисловості, яка займається переробкою апельсинів (переважно на заморожений концентрат), таким чином більша частина населення штату одержує більші прибутки від вирощування апельсинів, ніж якби їх лише у свіжому вигляді відвантажували на північ. Водночас така промислова обробка дозволяє продавати сільськогосподарську продукцію протягом року, а не обмежується лише кількома місяцями після збирання врожаю.

Грейпфрути вирощують на площах, що лежать поруч з апельсиновими плантаціями, але загальна потреба у цих фруктах становить приблизно четверту частину від потреби в апельсинах. Великі плантації апельсинів та грейпфрутів вирощуються також на поливних землях на крайньому півдні Техасу.

Оскільки цитрусові ростуть на деревах, основна частина витрат на їх вирощування припадає на період збирання врожаю, бо їх треба збирати вручну, та ще й нерідко стоячи на кінці високої драбини. На час збирання врожаю необхідно залучати велику кількість сезонних робітників, які щороку заповнюють цитрусові гаї.

На території Сполучених Штатів цукрову тростину вирощують винятково на південному узбережжі. Це багаторічна рослина, вона потребує більше одного року для того, щоб стати дорослою, і дуже погано переносить морози. Крім того, вона вимагає досить інтенсивного зволоження – мінімум 125 сантиметрів опадів на рік. У деяких регіонах півдня Сполучених Штатів, де дозволяє температурний режим, цукрову тростину вирощують на поливних землях, але основні масиви цієї культури ростуть у природних умовах лише на території штатів Луїзіана та Флорида.

Рис менш вимогливий до природних умов, ніж цукрова тростина. Отримуючи достатню кількість вологи, рис дозріває протягом лише одного сезону, а його врожайність перебуває в прямій залежності від кількості тепла, що він його отримав протягом літа. На південному узбережжі рис вирощують на іригованих полях Луїзіани та Техасу.

Будучи виробником цих специфічних видів сільськогосподарської продукції, південне узбережжя є також одним з головних виробників овочів у державі. Більшість свіжих овочів, що продаються взимку на ринках міст півночі, вирощуються у Флориді та на узбережжі інших штатів, прилеглих до Мексиканської затоки. А після того, як було викорінено кліща, що викликав у худоби так звану техаську лихоманку, поліпшено якість пасовищ та схрещено елітні місцеві породи худоби з витривалим брахманським биком, Флорида стала визначним центром з виробництва яловичини, що призвело в свою чергу до значних надходжень у бюджет штату.

Треба відзначити, що на відміну від кліматичних умов, які переважно надзвичайно сприятливі для ведення сільського господарства, у різних місцях регіону ґрунти мають різний ступінь родючості. Так тут можна знайти дуже родючі, але сильно зволожені ґрунти на узбережжі штату Луїзіана та в дельті річки Міссісіпі і неродючі піщані ґрунти у північній та центральній Флориді. Ця картина ускладнюється ще й тим, що землі півострова, прилеглі до Мексиканської затоки та в районі Евергледс, складають заболочені, добре угноєні ґрунти чи перезволожені піщані ґрунти, тоді як на узбережжі Техасу, Джорджії та Південної

Кароліни найчастіше зустрічаються чи заболочені, чи піщані ґрунти в залежності від місцевих умов. Заболочені райони Луїзіани надзвичайно родючі, вони особливо придатні для вирощування цукрової тростини та рису, але у них необхідно було провести дренажні роботи.

На відміну від цього регіону решта південного узбережжя вимагає добре розвинутої іригаційної системи. Так центральна височина півострова Флорида має не лише піщані ґрунти, але і недостатнє, а то й дуже незначне зволоження. Вартість вирощування цитрусових та овочів у цих регіонах за допомогою іригації у десять разів перевищує щорічні витрати на утримання подібних плантацій, які мають природне зволоження. Завдяки поєднанню новітніх сільськогосподарських технологій та чудових кліматичних умов розвиток сільського господарства прибережної смуги стоїть на значно вищому рівні, ніж у прилеглих континентальних районах південного сходу країни.

Організація дозвілля та облаштування пенсіонерів також є надзвичайно вагомими видами діяльності у прибережній зоні. Ще на початку 1950-х років стало зрозуміло, що чудові природні умови для відпочинку є одним з важливих факторів подальшого економічного зростання Флориди та узбережжя Мексиканської затоки. З того часу багато що було зроблено в цьому напрямку.

Індустрія туризму надзвичайно добре вплинула на подальший економічний розвиток регіону. Так між Нью-Орлеаном (Луїзіана) та містом Мобіл (Алабама) вздовж усього узбережжя штату Міссісіпі, яке пережило справжній туристичний бум протягом останніх років, було збудовано численні готелі, мотелі, ресторани та штучні пляжі.

Проте справжнім магнітом, який притягує безліч туристів щороку, стала Флорида. Маючи чудові природні пляжі на берегах як Атлантичного океану, так і Мексиканської затоки, Флорида вже протягом десятиліть приймає до себе зимових відпускників. Бажання багатьох людей відпочивати, насолоджуючись субтропіками, спонукало розвивати рекреаційну зону далі на північ вздовж узбережжя не тільки штату Джорджія, але і у Південній та Північній Кароліні.

Проте не сама лише природа приваблює туристів. Після побудови Діснейленду мільйони туристів з усіх куточків світу побували у південній Флориді. Безліч інших атракціонів було збудовано в цій частині штату, особливо навколо міста Орlando, враховуючи приплив різних туристів і їхні можливості витрачати гроші. Сподіваються, що цей розважально-рекреаційний комплекс в центрі півострова Флорида стане своєрідною єднальною ланкою між міськими зонами західного та східного узбережжя півострова.

Хоча природа південного узбережжя має багато переваг порівняно з іншими регіонами, проте є й серйозні вади. Загалом тут спостерігаються такі погодні умови, що можна

виросувати врожаї цілий рік безперервно. Проте коли серед зими трапляється так, що заморозки досягають південної Флориди, значна частина врожаю сільськогосподарської продукції гине. Так само цитрусові у Флориді дозрівають в період між жовтнем та кінцем травня і зимові морози можуть завдати шкоди ще не дозрілим плодам. Менш відома широкому загалові небезпека пошкодження врожаю цукрової тростини на півдні Луїзіани несподіваними зимовими бурями.

Велику шкоду, хоча і не так часто, приносять регіону великі урагани – циклонічні шторми, що утворюються внаслідок розігрівання сонцем великих масивів теплої води. Оскільки такі шторми із зливами є властивістю цього регіону, налагоджено цілу систему їх передбачення, включаючи супутники погоди, і запобігання руйнівним наслідкам. Оскільки значних пошкоджень, як правило, зазнає лише незначна частина узбережжя та прилеглої до неї території, по якій ураган просувається вглиб суші, більшість регіону залишається неушкодженою протягом багатьох років. З іншого боку, оскільки урагани різняться і за силою, і за місцем виникнення, населені пункти в регіоні розкидані далеко один від одного у прибережній зоні, яка зазнає найбільшого руйнування під час великого шторму.

НА ОКОЛИЦІ КОНТИНЕНТУ: ТОРГІВЛЯ

На узбережжі Мексиканської затоки існує лише кілька природних бухт, придатних для облаштування потужних торговельних портів. Узбережжя загалом становить собою низку піщаних пляжів, уздовж яких постійно то зникають, то знову з'являються великі мілини. Паралельно з узбережжям на суходолі тягнуться великі болота, а з боку моря – розлогі піщані смуги. Якщо зробити прохід у такій піщаній смузі, то можна за нею знайти певний захист від відкритого моря. Каботажні судна використовують цей захист під час плавання вздовж узбережжя. Однак, оскільки в основному ці береги за піщаними мілинами занадто мілкі для того, щоб забезпечити зручний причал для кораблів, які використовуються у океанських перевезеннях, більшість великих портів у цьому регіоні було збудовано в гирлах великих річок на всій протяжності узбережжя або власне на річках на невеликій відстані від місця їх впадіння в Мексиканську затоку чи Атлантичний океан.

Практично кожна бухта, придатна для використання під порт, є одночасно гирлом великої річки, що, протікаючи по великих територіях, також використовувалась для судноплавства. Вздовж усіх цих річок відбувався рух поселенців углиб континенту, а по багатьох із них і донині ходять хоча б невеликі баржі. Більшість із цих річок пов'язані залізницями з великими територіями на континенті і безліччю внутрішніх ринків. Деякі з них було спеціально облаштовано для забезпечення безперешкодної навігації. Так, напри-

клад, місто Джексонвілл було побудовано і як залізничний центр, і як порт на шляху з Джорджії у Флориду. Це був своєрідний центр для районів, що містилися далі на захід углиб континенту на кордоні між двома штатами і на південь, де простяглися багаті сільськогосподарські райони центральної височини. В результаті це місто було вже добре облаштовано ще до того, як було збудовано автомагістралі, що позитивно вплинули на його подальший економічний розвиток.

Нью-Орлеан у цьому відношенні розташований особливо вдало. Раніше це був і головний порт, і основний контрольно-пропускний пункт для всієї судноплавної системи річки Міссісіпі. З певними пересторогами ще у минулому столітті по Міссісіпі можна було плавати на мілководних колісних пароплавах далеко на північ в саме серце сільськогосподарського регіону. Головні притоки річки створювали єдину систему водного сполучення як на захід вглиб Великих рівнин, так і на схід до промислового осердя держави. Місто Нью-Орлеан розташувалося серед крутих звинин на низьких, всього кілька метрів над рівнем моря, берегах дельти, щороку зазнавало руйнівних повеней. Але територію для розташування міста з точки зору торгівлі було обрано настільки вдало, що його населення постійно зростало протягом XIX сторіччя, в результаті чого воно стало одним з найбільших міст на півдні країни.

Пам'ять про французьких засновників міста збереглася у вигляді так званого французького кварталу. А особлива суміш місцевої креольської, каюнської та європейських кухонь, багатство джазу та різноманітних вистав разом з архітектурою XVIII сторіччя повсякчас приваблює сюди безліч туристів. Новоприбулець до Нью-Орлеана буде просто вражений напруженим рухом барж та пароплавів по річці (це, мабуть, найбільш завантажений порт в Америці) і тією скупченістю важкої промисловості, що її забезпечує сировиною цей жвавий рух.

Інше велике місто у західній частині південного узбережжя, найбільше в усьому регіоні з 1970-го року, яке становить різкий контраст до Нью-Орлеана, – Х'юстон у штаті Техас. Це цілком нове місто з багатьох точок зору. Його було засновано не як порт, але воно стало портовим після того, як у 1873 році почалося будівництво Х'юстонського каналу через мілководдя бухти Галвестон. Як порт воно почало особливо інтенсивно розвиватися з кінця 1940-х років разом з розвитком у регіоні нафтохімічної промисловості.

Найбільш характерні риси, притаманні південному узбережжю, знайшли своє яскраве вираження в різнонаправлених культурних трансформаціях району великого Маямі у штаті Флорида.

Протягом 1950-х років ще ніщо не нагадувало майбутнього економічного сплеску. Маямі в основному характе-

ризувалося теплою погодою взимку, великими пляжами та теплим морем, а гавань було лише трохи вдосконалено для того, щоб надати змогу туристам здійснювати морські круїзи на навколишні острови Карибського моря. Вже наприкінці шістдесятих Маямі стало одним з найбільших фінансових та торговельних центрів у західній півкулі.

Важливою причиною широкомасштабних змін, що відбулися за цей досить короткий період, стала навальна еміграція з Куби. Між 1959 та 1981 роками кількість латиноамериканців у зоні великого Маямі (а це на 85 відсотків кубинці) зросла з 25 000 до 700 000 чоловік.

Емігранти з Куби досить швидко увійшли в місцеві фінансові та торговельні кола. Фактично вони сформували тут свій власний ринок. А ті бізнесмени у Сполучених Штатах, які хотіли вести якісь операції з країнами Латинської Америки, почали переносити ведення своїх справ у Маямі, де вони брали на роботу іспаномовних кубинців. Транскарібські ділові контакти, привнесені на американський ринок біженцями з Куби, стали привабливими і для багатьох англomовних бізнесменів. Збільшені у безліч разів протягом останніх десятиріч, ці обставини чітко зорієнтували Маямі на міцні зв'язки у південному напрямку.

ПРОМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК

Справжні фізичні кордони Північної Америки як континента не збігаються з береговою лінією. Під водами океану на невеликій глибині пролягає континентальний шельф. У деяких місцях шельф віддаляється від берега всього на кілька кілометрів, але в більшості вздовж узбережжя Атлантичного океану та Мексиканської затоки його ширина сягає 80 і більше кілометрів. Геологічна розвідка, проведена від гирла річки Ріо-Гранде до дельти Міссісіпі, спричинила відкриття кількох значних родовищ нафти та природного газу у прибережній смузі, як на суші, так і на території підводного шельфу.

Коли на початку 1900-х років лише розпочинався видобуток нафти з родовищ на березі Мексиканської затоки, місто Х'юстон нараховувало всього 75 тисяч мешканців. Під час перепису населення, проведеного у 1990 році, виявилось, що воно зросло до 1,6 мільйона чоловік і займає четверту сходинку за кількістю населення у Сполучених Штатах, поступаючись лише Нью-Йорку, Лос-Анджелесу та Чикаго. Розташоване практично посередині вигину узбережжя між річкою Міссісіпі та мексиканським кордоном, місто Х'юстон водночас лежить ніби на верхівці, що упирається в узбережжя тейхаського трикутника, який поєднує між собою міста Даллас, Форт Ворт та Сан-Антоніо. Вдале територіальне поєднання з Далласом, який посів восьме місце за кількістю населення у США згідно з переписом 1990 року, та містом Сан-Антоніо, що посіло відповідно десяте місце, великий експорт бавовни зі східного Техасу –

все це також значною мірою сприяло зростанню Х'юстона як великого економічного та культурного центру на півдні країни.

У середині століття розпочалася промислова розвідка нафти на прибережному шельфі Мексиканської затоки. Але успіх нафтовидобувних компаній створив нові проблеми, які важко приглушити. Оскільки нафтові компанії почали застосовувати спеціальні морські платформи для видобутку нафти далеко від берега, то між федеральним урядом та урядом штату виник конфлікт щодо того, під чію юрисдикцію підпадають ці території. В результаті численних позовів та судових засідань було прийнято юридичне рішення про те, що Техас та Флорида мають у своїй власності прибережну частину шельфу шириною до 15,3 кілометра, тоді як Луїзіана, Алабама та Міссісіпі одержали у власність лише смугу шириною 4,8 кілометра.

Швидке зростання споживання нафти, природного газу та нафтопродуктів всередині Сполучених Штатів спонукало федеральний уряд на початку 1970-х років відкрити комерційний видобуток нафти на прибережних ділянках між Білоксі у штаті Міссісіпі та Тампа Бей у Флориді, а на початку 1980-х вже і на Атлантичному узбережжі.

Нафтові родовища, розташовані вздовж узбережжя Мексиканської затоки між північною Мексикою та річкою Міссісіпі, настільки потужні, що завдяки їм регіон південного узбережжя є одним з найважливіших у державі, і таким би він залишився, навіть якби це були єдині родовища корисних копалин в усьому цьому регіоні. Нині штати Техас та Луїзіана (поруч з Аляскою) є найбільшими виробниками нафти у США. І хоча нафтові родовища і в Техасі, і в Луїзіані є не лише на узбережжі, але і в глибинах їхньої території, однак основна кількість нафти видобувається все-таки на узбережжі Мексиканської затоки.

Газові родовища, що також у великій кількості зустрічаються на узбережжі затоки, територіально переважно пов'язані із нафтовими родовищами. Нині газопроводи від них прокладено до багатьох промислових центрів держави, навіть через промислову зону.

Геологічні формації узбережжя штатів Техас та Луїзіана містять, крім нафти чи газу, ще два види корисних копалин, що мають велике промислове значення, – сірку та кам'яну сіль. І хоча сіль менш цінна сировина, ніж природне паливо, проте її також у великій кількості видобувають у південно-західній Луїзіані. Набагато ціннішою за сіль є сірка, яку видобувають з поверхових шарів над родовищами солі. Велике родовище сірки у Бомонті в штаті Техас, а також родовище, що лежить вздовж кордону з Луїзіаною в районі озера Чарльз, цілком задовольняють усі потреби США у цьому мінералі. Існують ще й інші родовища цих мінералів як на континенті, так і в районі шельфу. Так що країна ще довго матиме їх у достатку. Велике загаль-

нодержавне значення мають також великі родовища фосфатів у штаті Флорида.

Видобування нафти та природного газу саме по собі не викликає великого зростання навколишніх міст та розвитку промисловості. Самі по собі і процес розвідки родовищ, і власне видобування нафти та газу вимагають спеціального і досить дорогого устаткування, а не розвитку виробництва матеріалів чи великих трудових ресурсів, як цього вимагає, наприклад, шахтна розробка родовищ інших природних ресурсів. Однак видобування великої кількості нафти протягом короткого часу здатне генерувати колосальні капітали, а згромадження великої кількості грошей в одному місці приваблює до нього інші види підприємництва, здатні переробляти ці корисні копалини поблизу їх видобутку. Нафтопереробні комбінати було збудовано поруч з усіма великими портовими містами, починаючи від Корпус Крісті у Техасі і до Паскагоула у штаті Міссісіпі, хоча найбільше їх збудовано навколо Х'юстона, Бомонта та Порт-Артура в штаті Техас.

Значного розвитку зазнали також галузі промисловості, супутні до нафтопереробної, перш за все нафтохімічна промисловість. Природний газ та продукти нафтопереробки використовуються як хімічні компоненти при виробництві багатьох видів продукції. Це можуть бути, наприклад, різні види пластмаси, і фарби, і антифриз, це можуть бути різні види мінеральних добрив, інсектициди, а також навіть заборонені наркотичні речовини. Все це та багато іншого виробляється на підприємствах хімічної та нафтохімічної

промисловості, розташованих уздовж західної частини узбережжя Мексиканської затоки. Крім того, у регіоні розташовані інші хімічні підприємства, які не використовують нафту та газ як сировину. Це перш за все заводи з виробництва сірчаної кислоти, суперфосфатних добрив та штучної гуми – вони є найбільшими споживачами сірки та солі в регіоні. Таке поєднання значних покладів різноманітних природних ресурсів в одному регіоні разом із значними інвестиційними можливостями призводить до стрімкого економічного зростання та суттєвого збільшення кількості населення.

І хоча для успіху підприємництва дуже багато залежить від того, де розміщено виробництво, однак наявність великого капіталу, близькість до джерел сировини, а тим більше присутність у регіоні підприємств нафтопереробної промисловості є достатніми причинами, щоб поставити цей регіон на перехресті різних торгівельних шляхів. Водночас південне узбережжя, як уже зазначалося, лежить на краю континента і як таке є, по суті, місцем, де відбувається зміна водного транспорту на наземний. Оскільки водні перевезення дешевші, ніж наземні, то при транспортуванні товарів із узбережжя Мексиканської затоки якнайширше використовуються великі транспортні судна для перевезень у порти мегалополіса та баржі, що рухаються водними шляхами розгалуженої системи річки Міссісіпі до промислової зони. І навпаки, готова продукція та сировина також перевозяться на підприємства прибережної смуги водним транспортом. ■

